

nava en sam predmet ves dopoldan, kar velja zlasti za one stroke, pri katerih so znanstveni izprehodi, poizkusi in praktične vaje glavno. Čisto napačen je sedanj način poučevanja, ko se učna tvarina trga in prekinja od ure do ure. Če je vreme ugodno, se poučuje n. pr. prirodoslovje najbolj uspešno zunaj v prirodi. Pri kemiji in fiziki se v eni uri z eksperimenti ne da veliko napraviti. Učenec mora eksperiment večkrat videti, a ne samo to, on mora sam poizkušati in delati, da vidi, kako se v njegovih rokah izpreminjajo snovi in ustvarjajo mehanski ali kemični predmeti. S tem si pridobiva solidno znanje, obenem pa se uči ceniti gmotno delo, kar je neprecenljive vrednosti za socialno vzgojo. Enako je tudi pri drugih strokah. Če je zanimanje tu, naj se to zanimanje izrazi. Dolej pa gospoduje po naših učnih in vzgojnih zavodih šolski zvonec namesto naravne pedagogike. Kjer se kaže večja potreba, tam se naj intenzivneje zastavi. Naloga učitelja je, da iz raznih komponent dobi rezultato. Učitelj bodi vzgojitelj! Zato ga ne smemo vklepati v okove birokratizma.

Po teh splošnih opazkah prehajam k podrobnejšemu razlaganju, kakšna bodi uprava enotne srednje šole in kako se naj izvršuje predloženi učni načrt.

Vse dopoldanske predmete v enem razredu poučuje dotični razredni učitelj. Zato pa ima prosto vse popoldneve, da se more odpočiti in samega sebe izobraževati. V prvih štirih razredih bi imel 21 ur, torej trikrat do dvanajstih in trikrat do enajstih; v petem in šestem razredu bi imel 22 ur, torej štirikrat do dvanajstih in dvakrat do enajstih. Obenem bi vsak razredni učitelj upravljal dijaško knjižnico za svoj razred, kjer bi dijakom priporočal in izposojal knjige, določene za dotično starost z upoštevanjem umskoravne usposobljenosti poslušcev. Na ta način bi vodil razredni učitelj tudi domače berilo svojih učencev, ki je sedaj popolnoma odvisno od slučaj in ne dopolnjuje sistematično šolske izobrazbe in vzgoje.

Popoldanski predmeti: risanje, telovadba z igrami in ročno delo v botaničnem vrtu bi bili sicer obligatni, toda ne bi smeli zadrževati učenca, da ne bi bil sposoben za prestop v višji razred, ako bi v teh predmetih nekoliko zastajal za drugimi, kar se že tudi sedaj upošteva, ako je dijak drugače dober. Popolna nezmožnost bi bila najbrže redka. V slučajih, ki bi jih predlagal šolski zdravnik, bi se dijake oproščalo telovadbe, kakor se to godi že sedaj. Kandidati za ljudskošolske učitelje bi se pa vsekakor morali uspešno učiti risanja, telovadbe z igrami in delati v botaničnem vrtu. Ti predmeti bi se poučevali v treh oddelkih po dva in dva razreda skupaj, kar bi bilo mogoče pri malem številu učencev. Vsak razred bi imel prosto pozimi štiri popoldneve, poleti celo pet, da bi jih porabljal za neobligatne predmete in za razvedrilo. Ako odštejemo povprečno dva popoldneva za neobligatne predmete, še vedno ostanejo dva do tri popoldnevi prosti, ne glede na nedeljo, ki mora biti tudi popolnoma prosta in ne, kakor je sedaj, ko domače priprave in naloge jemljejo dijakom še nedeljski čas. Potrebujemo odmora, če hočemo kako stvar dobro prebaviti in si jo temeljito osvojiti. Učitelj teh popoldanskih predmetov bi imel seveda prosto vse dopoldneve.

Ako primerjamo število tedenskih ur te enotne srednje šole z dosedanjimi učnim načrtom, vidimo veliko razbremenitev za učence in učitelje. Glavno duševno delo bi se vršilo dopoldne, popoldanski predmeti so bolj v razvedrilo, ker ne zahtevajo toliko duševne energije, zlasti še, ker bi se ob lepem vremenu vršil ves popoldanski pouk zunaj v prirodi. To bi bila le prijetna izprememba po dopoldanskem znanstvenem delu, ki v nobenem razredu ne presega 24 ur, kar popolnoma odgovarja zahtevam moderne šolske higiene.

Kar se tiče relativno-neobligatnih predmetov, bi poučeval petje in glasbo strokovni učitelj popoldanskih predmetov. To so vse praktične stroke, ki se dajo združiti v eni roki. Te predmete bi poučeval posebno lahko ljudskošolski učitelj, to se pravi: ljudskošolskim učiteljem bi se zlasti na ta način omogočevalo, da postanejo tudi srednješolski učitelji, seveda na podlagi izpita, predpisanega za srednjo šolo. Petje bi se poučevalo v dveh oddelkih po dve uri na teden, pri čemer bi bilo umestno, da se oba oddelka časih združita k skupni pevski vaji. V glasbi sem izbral gosli, ki so najpri-

pravnejše orodje za pevski pouk, ker se dajo prenašati.

Za pouk ostalih relativno-neobligatnih predmetov bi moral biti drug strokovni učitelj. Poleg matematike in opisne geometrije za tehnike bi poučeval praktično latinščino in grščino v toliko, v kolikor je res treba za spoznavanje jezika, da imamo v slučaju potrebe ali znanstvenega zanimanja podlago, na kateri moremo zidati. Latinščina in grščina nam nista potrebni zaradi svoje literature, zakaj v kolikor ima ta literatura še dandanes recimo svetovni pomen, o tem se seznanimo iz dobrih prevodov, kakor to delamo pri modernih literaturah, ki so nam vendar po mišljenju, čuvstvanju in hotenju veliko bližje. Pouk latinščine in grščine naj se vrši zaradi jezikov samih, v kolikor zaradi more še dandanes pomagati pri stvarni izobrazbi.

Za druge absolutno-neobligatne predmete, ki bi se lahko poučevali (verouk, stenografija itd.), bi morali biti seveda posebni učitelji. Te predmete izpuščam, ker niso v organični zvezi z enotno srednjo šolo, dočim bi bili prejšnji samo relativno neobligatni predmeti bistveni del srednješolske organizacije: od četrtega razreda dalje bi moral vsakdo, ki bi se odločil za visoko šolo, obiskovati za svojo stroko predpisana neobligatna predmeta.

Koliko učiteljev bi bilo torej treba po tem načrtu?

Za dopoldanski pouk bi bilo treba šest učnih oseb, za popoldanski in za relativno-neobligatne predmete pa dveh, da bi bilo skupno na vsakem zavodu z ravnateljem vred deset učiteljev, ki tvorijo učiteljski zbor. Razredni učitelji bi imeli po 21 in 22 ur, strokovni učitelj za risanje, telovadbo z igrami in delom v botaničnem vrtu ter za petje in glasbo 22 ur, strokovni učitelj za latinščino, grščino, matematiko in opisno geometrijo za tehnike pa 18 ur. Ta ima nekoliko manj ur, ker je popoldanski znanstveni pouk veliko težji in ker se v teh predmetih, ki bi jih imel on, ne more vršiti pouk zunaj v prirodi. Zato naj ima nekoliko manj ur, ker ne uživa teh ugodnosti kakor njegovi tovariši. Strokovna učitelja bi torej poučevala eden štirikrat po štiri ure in dvakrat po tri, drugi šestkrat po tri ure.

Kar se tiče ravnateljstva, naj v tem oziru dobi srednja šola svojo avtonomijo kakor jo že ima visoka šola glede rektorjev. Ravnatelj naj se voli od vsega učiteljskega zbora po starosti. Ravnateljsko leto naj bi bilo nekako častno leto, v katerem bi dotični učitelj prost vsega pouka vodil administrativne posle, učiteljsko knjižnico, uvažal mlajše učitelje v pouk ter vzdrževal red zavoda.

To bi ugodno vplivalo na medsebojno razmerje učiteljskega zbora in ravnatelja, obenem pa bi se s šolsko avtonomijo onemogočevali škodljivi strankarsko-politični vplivi, ki nimajo pri kulturnih zavodih ničesar opraviti. Vsakdo bi imel seveda pravico, da častni posel ravnateljstva ali sprejme ali odkloni. Pri izvolitvi strokovnega učitelja ki je popolnoma enokoraven z drugimi, za ravnatelja bi se moral nastavitvi namestnik za tisto leto. Pri obolevosti, ali če bi bil učitelj drugače zadržan, ga nadomeščajo ravnatelj in tovariši. Ako traja bolezen ali zadržek dalj časa ali če je treba vzporednic, potem se zopet nastavlja namestniki. Če traja vzporednica določeno dobo, n. pr. tri leta, potem se naj nastavi zanj stalna učna oseba.

Kaj in kako se naj poučuje pri posameznih učnih predmetih? Govorim o strokah, ki se poučujejo dopoldne, ker tvorijo jedro enotne srednje šole.

Pri jezikovnem pouku mora nastopati analitična metoda namesto dosedanje sintetične. To se sicer pri modernih jezikih izvečine že sedaj godi, dočim se latinščina in grščina še vendar poučujeta po starem: najprej slovniška pravila z vsemi podrobnostmi, potem šele čitanje klasikov. To je narobe svet! Najprej so ljudje govorili in pisatelji pisali, potem je šele prišel slovničar, ki je izkušal dognati zakone, po katerih se razvija jezik in s tem je seveda tudi sam vplival na daljši razvoj jezika. Preden ni imel snovi, ki bi jo bil obdeloval, ni mogel ničesar dognati. Zato se mora jezikovni pouk ravnati po tem in na podlagi berila vepeljati učencem temeljne jezikovne zakone.

Pri zgodovinskem pouku naj stopa v ospredje zgodovina domačega naroda, potem šele bližnjih in daljnjih sosedov. V splošnem se

naj podaja slika kulturnega in gospodarskega razvoja človeške družbe. V nižjih razredih naj se seznanja učenec s splošno važnimi fakti na znanstvenem, umetniškem, gospodarskem in političnem polju, v višjih razredih naj se mu podaja sociološka razlaga teh faktov, da bo umeval porajanje in razvijanje kakor se kaže v različnih panogah kulture: poljedelstva, obrtnosti in trgovine, znanosti in umetnosti, etike in religije, prava in socialnega življenja. Vzpostojeno z zgodovino se je treba pečati s političnim zemljepisom in narodopisom.

Kar se tiče prirodoslovja, naj stopa v nižjih razredih v ospredje empirično poznavanje domačih rud, rastlin in živali, v višjih razredih pa naj se poučuje biologija, t. j. anatomija in fiziologija rastlin in živali. Podrobnejši učni načrt prirodoslovnih ved bi bil sledeči: V I. in II. razredu v zimskem polletju živalstvo, v letnem polletju rastlinstvo, v III. in IV. razredu v zimskem polletju geologija z mineralogijo, v letnem polletju geologija z geografijo, v V. razredu rastlinstvo in v VI. živalstvo z anthropologijo. Pri anthropologiji bi bilo treba govoriti o zdravstvu, zlasti pa se resno dotakniti dveh perečih točk, od katerih je odvisno toliko eksistenc: alkoholizma in spolnosti. V tem oziru ima veliko na vesti sedanja šola, stoječa pod vplivom cerkve in države, ki pod krinko versko-naravne vzgoje pušča v nemar najbolj življenska vprašanja. Pouk o spolnem vprašanju v primerni obliki naj podajata rodovina in šola. Izvir človeške družbe temelji na spolnosti. Ako neče človeška družba uničiti sama sebe, potem je njena prva naloga ta, da poučuje in vzgaja svoje člane o važnosti in pomenu svojega življenskega temelja — spolnosti.

Pouk fizike in kemije naj bo kolikor mogoče tehniški in praktična aplikacija prirodoslovnih ved, čisto teoretiške znanosti spadajo na visoko šolo.

Iz filozofije naj se poučuje v V. razredu po 2 uri na teden psihologija in po 1 uro na teden logika; v VI. razredu po 2 uri na teden zgodovina filozofije in religije ter po 1 uro na teden etika.

Umeva se samo ob sebi, da bi izpremenjenemu učenemu načrtu in izpremenjeni učni metodi morale odgovarjati tudi v tem smislu pisane učne knjige.

Kaj bo z našo „Knjižnico za mladino“?

Zopet bankerot! In iznova se ga bojimo, če podjetje zopet oživi. — Že pri rojstvu „Knjižnice za mladino“ niso bile Rojenice mile, ko sta se rodila „Dva brata“.

Kaj nam je za to podjetje svetovati, kaj storiti? Ko je cenjeni pisatelj in okraj. šol. nadzornik g. D. Pribil pisal v eni številki lanskega „Popotnika“, da nam bo treba kaj storiti za povzdigo naše Knjižnice, sem že hotel napisati nekaj vrst v prilog temu podjetju, pa sem čakal, da se g. Pribil ali morda kdo drugi zgleda, toda zopetni polom „Knjižnice, naznanjen v št. 29 lanskega „Tovariša“, mi je potisnil pero v roko.

Kje so vzroki, da knjižnica ne prospera?

1. Knjižnica je predraga. — No, gospodu založniku in obema urednikoma se nasršijo obrvi in vsem trem jeza bliskne iz oči: „Kaj pa hočete za ta denar, kaj takega nimajo niti bogatejši narodi!“ A vendar ostanem pri tej trditvi, da je knjižnica predraga.

Knjižnica je predraga za založnika in predraga za kupovalca. Zakaj? Zaradi vezave. Vezava stane založnika samega toliko, da ne more imeti zraven dobička, četudi ni bila trpežna, čemer mi more vsakdo pritruditi, kdor hoče pravično soditi. Založnika nečem s tem žaliti, saj vem, da je imel vedno le izgubo. Predraga pa je bila za kupovalca. Knjižnica je namenjena mladini. Ah vprašam vas, ali še bolje, vprašajmo se očetje sami, če ne gledamo li na to, da bi za pouk in vzgojo svojih otrok izdali kolikormožno po najnižji ceni? Težko poseže oče ali mati v žep, da kupi otroku zabavno knjigo za 1 K ali celo 2 K (kakor stane knjiga 27—28), ko ima že toliko drugih neizogibnih stroškov za svojo deco.

Zakaj je založništvo izdajalo vezane knjige? Vsakdo ve, da se človeku dozdeva veliko boljše

užitek čitanja iz vezane knjige. To bi bil eden vzrok. Vezana knjiga se ohrani dlje časa ter ostane tako dolgo dobo last naroda. To je naravno gospodarski vzrok. Ali koga na ta način podpiramo? Več ali manj knjigovezca, ne pa založnika in pisatelja. Kolikor več se knjig izda, tembolje je za založnika in pisatelja. Po šolarskih knjižnicah so večinoma vezane knjige, da se dolgo ohranijo, da jih čita mnogo učencev. Pa pomisliti je treba, da živimo v dobi bacilov. Stare knjige bo treba razkuževati ali pa uničevati. Nevezana knjiga se v nekem času, v kakršnih rokah je namreč bila, prejalisej raztrga in potem se zavže. Človeku se nekako škoda zdi, da se duševno delo, ki bi se moralo širiti med narodom, pred časom izgubi. A poglejmo našo Družbo sv. Mohorja, koliko knjig gre v izgubo, koliko v makulaturni papir, a vendar izpolnjuje ta družba svoje prosvetno delo. Pomislimo tudi na časnike, dnevneke svetovnega pomena, ki prinašajo izborne feljtone slavnih pisateljev, časnikarjev in učenjakov, vendar kako kratko življenje je odločeno tem spisom, ti so res prave — enodnevnice. Stvar se prečita in zavže. Dandanes živimo tako hitro. Ne glejmo iz varčnosti na to, koliko časa se bo knjiga vzdrževala med narodom, ampak na to, kako hitro bo prišla med narod. Tu nam naj bo res na mar podrobno delo. Te drobne mladinske knjižice spravljajmo v veliki množini med svet. Glavna stvar bodi tu nizka cena, in narod se bo navadil kupovati knjige. Daljja usoda knjižic naj nam ne dela skrbi, ali potujejo po svetu vezane ali nevezane. Taka drobna knjižica se dolgo vzdrži, da je le dobro in močno prešita in s precej trdnim ovitkom. Treba jo je le še zaviti v srednje močan papir, ki se po potrebi zamenja zopet z novim, in knjižnica trpi dlje, kakor bi si kdo mislil. To že prakticiram nekaj let sem in drobnih knjižic za šol. knjižnico ne dajem vezati.

Knjižnica naj stane n. pr. 24 h. Marsikateri učenček dobi kako desetico v dar ali si jo prihrani po vinarjih. Ako se ga opozori na novo izšlo knjižico, jo bo rad kupil. To bo potem rad nadaljeval, ko bo videl, da mu raste število njegove knjižnice. Oče ali mati je dostikrat v zadregi, kaj bi kupila otroku za mal denar ter mu prinesla iz mesta ali trga. Opozoriti bi bilo treba botre, da naj svojim birmancem namesto malovrednih in malotrajnih reči kupijo takih knjižic. — Kako vesel bo otrok, če mu rečeš: „Čaj, za god ti kupim nekaj novih knjižic, ki so sedaj izšle.“ Ali pa: „Danes je moj god, zato dobiti, otročiči, vsak po eno knjižico“. Na koncu šol. leta se lahko za par kron nakupi 10 do 20 knjižic ter se razdelijo med pridne otroke. Nekateri ste bogati rojaki, ki ste obiskovali domačo šolo, spominjajte se je časih z malimi spominčki! Za dve ali tri krone kupite takih knjižic in ko obiščete domači kraj, pridite v šolo ter jih razdelite med otročiče in videli boste, koliko veselja jim napravite. Ako pa sami ne morete priti, jih pošljite kraj. šol. svetu ali pa šol. vodstvu, da jih ta porazdeli.

Kaj naj storimo sedaj najprej za Knjižnico? Vsako učiteljsko društvo naj vpraša svoje ude, koliko knjižic hoče kupiti v enem letu. Tu naj se nihče ne sramuje, da reče: „Jaz kupim samo eno knjižico“. Samo to častno besedo naj tudi drži. Drugi bo morda kupil 2 ali 3, nekateri pa celo vseh 12, ako bo knjižnica izhajala vsak mesec. Drugo vprašanje za vsakega ude: „Koliko knjižic v letu kupi vsaka šola?“ Zopet ne zasmehujmo dotičnega šol. voditelja, ki bi za šolo kupil morda samo en izvod. Zmerom je boljše malo, a tisto sigurno. Tretje vprašanje za vsakega ude: „Koliko knjižic hoče vsak učitelj razpečati na privatne osebe in domača društva?“ Kar sem povedal pri prvem in drugem vprašanju, naj velja tudi tukaj. Malo, pa tisto sigurno, poudarjam še enkrat. To naj vzame v roke socialni odsek, saj je sedaj po zaslugi tovariša Peska zaplala po družstvih mlada, vroča kri. Da bi le ostala tudi vztrajno čila in topla!

Zakaj ni dalje uspevala Knjižnica?

2. Knjižnica je izhajala n e r e d n o .

To je bila posledica prvega vzroka, ako si ni hotel založnik prizadati preobčutne škode. Z nerednim izdajanjem je začelo prenehovati zanimanje pri učitelstvu in drugih naročnikih. „E, saj se ne bo mogla vzdrževati, čemu bi se narahčeval!“

3. Knjižnica je imela n a r o č n i k e .

No, kaj pa že zopet to, naj bo li brez naročnikov? Da, gotovo! — Takoimeno van

naročniki so imeli naročnino znižano. Ta pa je založniku vsekala še drugo škodo. Ti naročniki so imeli ta bene, da so dobivali knjige vse po eni ceni, četudi so bile nekatere debelejša. Kako so bili ti naročniki sigurni plačniki, bi nam založnik sam najbolje vedel povedati. Torej naročnikov za znižano ceno nikdar več za to podjetje. Poprej sem rekel, da bi naj bil izvod po 24 h. Uredniku pa ni vselej mogoče prirediti gradiva za ravno toliko pol. Zato mora biti časih knjiga nekoliko debelejša, zato naj bo tudi za dva, štiri ali več vinarjev dražja. Kadar je, recimo, gradiva za dva snopiča (postavim daljša povest), naj se izda knjiga tudi v dveh zvezkih. Tu je treba stroge natančnosti založnikove, zakaj danes je papir in tiskarsko delo dražje, zato naj se po debelosti knjige poviša cena. Pozneje, ko bi bilo podjetje na trdnem temelju, potem bi bila cena zvezkom vsem enaka, če bi bili tudi nekoliko debelejši.

Da bi se Knjižnica gmotno boljše podprla, se je vzpodbujalo, da naj se vsaka šola naroči od vsakega, enega in istega zvezka po toliko izvodov, kolikor ima šola naročnikov. Jaz sem odločno proti temu! Saj vsakdo ve, da učenci hitro čitajo posebno nanovo došle knjige ter si je od šole izposojene potem med seboj izposojujejo. Knjige so prebrane hitro, in potem jih nevoljni odpravijo. Bolje je, da se take knjige pozneje ponaročujejo, ko so poprejšnje že defektne in raztrgane. Učencem se zbuja zanimanje le z novimi knjigami in to je povse naravno, saj taki smo tudi mi dorasli. Pošli izvod pa se naj le taki ponatiskujejo, ki so postali priljubljeni med otroci in preprostim ljudstvom.

4. Knjižnica je bila brez reklamnne oblike.

Kaj hočeš zopet s tem reči?

Dragi tovariš, vstopiva se v mestu ali trgu v nedeljo pred knjigarno ali pred prodajalnico kakega knjigovezca, ki prodaja knjige za preprosto ljudstvo! — Tu stoji mož, napolglasno čita naslove v izložbi razpostavljenih knjižic. Tu se mu ustavi beseda, potem čita še enkrat; naslov zveni tako mično, priključivo ter mu obeta veliko. Tam pa zopet vidi knjižico, ki ima naslovno sliko s kričečimi barvami: ali te osebe, kako živo so nastopile, kako živo govore. Ogledovalec poseže v žep potegne pergamenček (novčarko), pogleda še enkrat ceno na knjižicah, prešteva nekaj časa drobšč in vstopi v prodajalnico in glej, zadovoljen ti stopi ven, in mi dobremu možu želimo najboljšo zabavo s kupljenima knjižicama.

Kako pa je z našo Knjižnico? — Knjižgotržec jo izloži in na zunanji strani je čitati: „Knjiga 25. 1. pros. 1902. Knjižnica za mladino. Urejuje Engelbert Gangl. Izhaja vsake tri mesece.“ — Ako pa jo izloži odprto, tedaj se na prvi strani zve že nekoliko več: Knjižnica za mladino. Urejuje Engelbert Gangl, učitelj v Ljubljani. „Knjiga 25. Izhaja vsake tri mesece. Vseletna naročnina K 3.20.“ Hm, si misli preprosti ogledovalec pri zadnjih besedah: Dragá knjiga. Potem jo ogleduje, kako je neki debela za to ceno, preprosti človek misli namah, da je to cena samo za to knjigo. Tam na tretji strani kje se šele čita naslov: Pesmi Marice Strnadove. Če bi pa hotel trgovec naznaniti tudi tiskano ceno, potem bi moral knjigo na trebuh obrniti, zakaj tam je šele na zadnji strani tiskana cena: 1 K ali 2 K itd.

Kdo se ne spominja izmed starejših tovarišev one dobe „Indijanskih povesti“. Nu, tu je bila paša našim otroškim očem pri knjigo-tržcu. S kako demonsko silo so vplivale te kričeče na-lovne slike. Nisi se mogel ubraniti in kupil si knjižico zdaj za 12, 14 ali 20 kr. Imeli smo celo dva tovariša, ki sta si ustanovila kar akcijsko podjetje. Izposojevala sta te indijanske povesti za vsako knjižico 1 kr. Ko sta po krajcarjih nabrala vsoto za novo knjigo, sta jo kupila, prečitala najprvo sama, potem pa zopet izposojevala za krajcarje. Nabavila sta si na ta način precejšnje število teh „Indijancev“.

Kaj lahko posnamemo iz tega v prid naši Knjižnici?

Ta stereotipni, z velikimi črkami tiskani naslov: Knjižnica za mladino ni nikakor vabljiv za preprostega človeka, posebej ker je z vedno istimi črkami, z istim papirjem z isto risbo in barvo. Ta misli, da je to samoista knjiga in uobena drugačna. Vz-mimo pa tudi izobraževca, ki je svojemu otroku kupil zvezek,

ki ni ugajal ne temu in očetovemu okusu, ne bo zopet brž posegel po Knjižnici za mladino. Ali naj res mislimo, da bodo ljudje zato kupovali te knjige, ker jih izdaja „Knjižnica za mladino“? Vsakdo, ki dandanes kaj prodaja, se poslužuje reklamne oblike. Poglejmo le inserate po dnevnikih in naslove knjig pisateljev in pesnikov novejša dobe! Kako so ti izbrani in mikavni!

Torej pri naši Knjižnici naj bo naslov one povesti, ki je največja v knjigi, ali pa zbirka pesmi, z velikimi črkami tiskana, a „Knjižnica za mladino“, ta naslov naj bo spodaj z majhnimi črkami. — Nihče namreč ne bo kupoval teh knjižic zaradi tega, ker se zbirka imenuje ravno „Knjižnica za mladino“.

Da bi že zdaj imela naša Knjižnica barvane naslovne slike, tega še ne moremo zahtevati, pač pa, da se papir naslovnih platnic vedno menjava. Ta papir naj bo živih barv z modernimi vinjetami in črkami ter dosti trden.

5. Knjižnica ni bila popularna.

Drugačne so zahteve do spisov za odrasle ljudi in drugačne za mladino. A moj nazor je, da bi se moralo vendar na to gledati, da bi ti mladinski spisi zanimali tudi širše občinstvo, ki se tudi nahaja v nekaki otroški dobi svojega duševnega obzorja. Najsi to stvar kdo misli tako ali tako, a mladinskim povestim ne bi smeli biti vedno le otroci glavni junaki, a odraslim naj bi pripadale samo postranske vloge. — V tem oziru bi se morala v mladinskih spisih vrstiti prijetna menjava. — Ali bi ne kazalo, da bi se tuptam priredil kak spis naših klasičnih pesnikov in pisateljev za mladino? — V nekem letniku „Zvončka“ so se priobčevali „Slovenske pravljice“. Taka snov zanima tudi odrasle ljudi, saj tako radi poslušajo istorije o zakletih gradovih, princesah, vitezhih itd.

Marsikaj bi se še dalo pisati o tej zadevi, pa govoril sem že itak dosti. Besede so mi rastle pod peresom. Tovariši in tovarišice, oglasite se še drugi! K dejanju pa preidimo takoj! Ivan Stukelj.

Košček k poizkusu ...

Zagovor.

Nisem mislil, da bo moj članek, ki sem ga spisal pred tremi leti in ki je dosedaj ležal v uredniškovni miznici, koga razburil. Pisal sem ga z dobro namero, in vendar se je dobil nekdo, ki odgovarja panj s pikrimi besedami. Ker je dostavek uredništva dokaj medel, in se mi zdi, kot bi ga bil ta odgovor prepričal, da moj nasvet ni bil umesten, naj podam nekoliko zagovora.*

Jaz nisem nikogar vodil na semenj, le nasvet sem dal tovarišem-samicem in vem, da so mi zanj hvaležni vsi tovariši, ki imajo hčere, in gotovo tudi najmanj 90 odstotkov učit. hčer. Če ni zadovoljna ona, ki je odgovor pisala, me ne briga, saj nje nisem nikomur ponujal. Rad bi jo pa videl ali vsaj vedel, koliko je stara. Dvojno je mogoče: ali je premlada, da bi mogla pojmiti vrednost mojega nasveta, ali pa je prestara, da bi mogel moj nasvet zanjo imeti kako praktično vrednost.

Da so moji nazori o ženski sreči zastareli? Nazor, da je ženski življenjski namen dobiti moža, ne bo nikdar zastarel, ker je utemeljen v naravi. O tem imam tudi bogato izkušnjo, ker hodim po svetu z odprtimi očmi. Premnogo poznam emancipirank, ki se jim na obrazu in v vsem vedenju pozna, da niso srečne.

Da ne morejo biti ženske samostojne in v dobrih službah, nisem trdil. Ali če pride prilika, dobiti moža, pusti vse in gre za njim. Tudi nisem pisal za take. Te so preskrbljene.

Drugače je z onimi, ki so ostale v domači hiši, bodisi da niso dobile službe, bodisi da so bile izrejene za gospodinjstvo. Za te velja moj nasvet.

Da bi se beda v našem stanu po izpolnjevanju mojega recepta povišala, dvomim. Beden bi bil le oni tovariš, ki bi dobil za ženo tako, ki bi ga ne umela.

Glede inserata mi sili v pero ostra beseda, pa jo rajši požrem, ker nečem, da bi ravno jaz rušil slogo med kolegi in kolegijami.

I. S.

*) Ne! Nas ni prepričal, ker imamo svoje prepiranje. Uredništvo.

Dvojna mera.

Trst, 16. februarja 1908.

V Škedenju pri Trstu je bila zasebna nemška ljudska šola, ki pa je sedaj podržavljena. Kako se je zgodilo to podržavljenje? Vlada je prevzela edinega učitelja te dvorazrednice v državno službo ter ga pustila v službovanje na zasebni šoli v Škedenju.

Tako skrbi vlada za Nemce v nemških kronovinah.

Temu podoban, a še bolj kričeč slučaj se pripravlja sedaj v Gorici. Profesor Alojzij Stockmair na državni gimnaziji v Gorici piše v „Grazer Tagblattu“ z dne 6. t. m., da prevzame država gorisko sulfersko šolo v svoje oskrbovanje, in sicer prevzame sedaj štiri učne osebe poleg onih dveh, ki jih je prevzela že l. 1902. Torej se je vlada odločila, da podari gorški nemški koloniji, ki šteje okroglo (rajši manj kot več) 2000 duš, kar šestrazredno ljudsko šolo!

Ako upoštevamo, da ima vladnica na učiteljsku v Gorici šest dekliških in osem deških razredov, ki so počenši od tretjega vsi popolnoma nemški — saj sta slovenščina in italijanščina le neobligatna učna predmeta — potem moramo naravnost strmeti nad krivičnostjo šolske uprave spričo dejstva, da v Trstu noče za tisoče slovenskega avtohtonnega prebivalstva preskrbeti niti enega samega razreda ljudske šole, da niti ne govorimo o višjih šolah!

Bavnotaka krivica se godi Slovincem v Gorici, kjer si morajo sami z lastnimi žrtvami zdrževati devetnajst razredov ljudske, oziroma meščanske šole, in to v državi, ki sprejema tudi slovenski davčni denar!

V Gorici prebiva le peščica priseljenih Nemcev, pa zdržuje vlada štirinajst razredov nemške vladnice na slovenskem, oziroma laškem učiteljsku, tako da mora vladniška učiteljica iz pedagoških in didaktičkih ozirov rabiti tudi slovensko ljudsko šolo v „Šolskem domu“, da praktično izobrazi učiteljske kandidatije.

Ta skrb vlade za vzdrževanje nemštva v Gorici je v kričečem nasprotju z vladnim postopanjem na učiteljsku v Kopru. Za veljavno praktično izobrazbo učiteljskih kandidatov obstoji tu le enorazredna slovenska vladnica; za Hrvate pa, ki imajo v Kopru zadnja dva tečaja, ki jima je treba vladnice kakor ribi vode, sploh ni hrvaške vladnice, in sicer že od leta 1875!

Človek kar ne more pojmiti, da je taka brezprimerna pristranost sploh mogoča v pravni, redni in civilizovani državi! Tiste, ki so že siti, sijo vedno bolj; onim pa, ki so vsega lačni, ne dajo ničesar. Slovinci pa, ki so vedno in povsod od vlade zaničevani in tepeni, se kar tope samega patriotizma!

Važen odlok dež. šol. sveta v Gradcu.

Na prošnjo vodstva „Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic“ objavljamo doslovno odlok dež. šol. sveta v Gradcu z dne 8. januarja t. l., poslan vsem okrajnim šolskim svetom:

Die Leitung des Verbandes der deutschen Lehrer und Lehrerinnen in Steiermark hat mit Eingabe de präs. 8. 12. 1907 eine Reihe von Wünschen gestellt, welche sich auf die Regelung der Stellung der Fachmänner im Lehramte in den Stadt- u. Bezirksschulräten beziehen. Unter den im Rahmen des bestehenden Schulaufsichtsgesetzes erfüllbaren Wünschen erscheint jedenfalls das Ersuchen begründet, daß das Schriftführeramt in den Bezirksschulratsitzungen nicht ausschließlich dem Fachmanne übertragen werde, weil demselben hiedurch die regelmäßige Teilnahme an den Verhandlungen einigermaßen erschwert wird.

Ebenso erscheinen die weiteren Begehren nicht unbegründet, die Fachmänner, wenn ihnen die Beamtshandlung der Schulversammlungen übertragen ist, hiebei nicht mit rein mechanischen Schreibebeiten zu überbürden, sowie den Fachmännern vor den bezüglichlichen Beratungen und Beschlüßfassungen im Plenum über Wunsch Einsichtnahme in die Besetzungsvorschläge und in die zur Verhandlung gelangenden Disziplinaruntersuchungsakten Einsicht zu gewähren.

Belangend die zwei erst erwähnten Petita werden die Bezirksschulräte angewiesen, eine Überbürdung des Fachmannes durch Schreibebeiten unbedingt

hintanzuhalten und rücksichtlich des Schriftführeramtes entweder einen entsprechenden Turnus unter den Mitgliedern des Bezirksschulrates eintreten zu lassen oder aber zu den Sitzungen einen geeigneten Schriftführer beizuziehen, was bei jenen Sitzungen, die am Amtssitze der Bezirkshauptmannschaften stattfinden, keinerlei Schwierigkeiten unterliegen kann.

Ebenso erscheint es am Platze, die Mitwirkung des Fachmannes in Schulversammlungen keinesfalls auf rein mechanische Schreibebeiten auszudehnen, letztere vielmehr einer dem Amte zur Verfügung stehenden Schreibkraft zu übertragen.

Hiebei wird auf die Bestimmungen zu § 70 der def. Sch. u. U. Ordnung der Durchführungsvorschrift vom 19. September 1907, Z. 3—4289/15 (lit. h), hingewiesen. Belangend endlich die Einsichtnahme in die Kompetenz- und Disziplinarakten wird bemerkt, daß es selbstverständlich nicht nur den Fachmännern, sondern allen Mitgliedern des Bezirksschulrates freisteht, in die fraglichen Akten Einsicht vor der Sitzung zu nehmen, daß es aber nicht tunlich erscheint, zu diesem Behufe die Akten an die einzelnen Mitglieder zuzusenden, resp. aus den Amte zu bringen.

Es wird sich daher empfehlen, den Mitgliedern des Bezirksschulrates vor der Sitzung bei Besetzungsvorschlägen in die vom Bezirksschulinspektor verfaßte Kompetenz-tabelle und bei Disziplinarakten in die vorbereiteten Referate Einsicht zu gewähren, da hiedurch eine rasche Information in relativ kurzer Zeit leicht möglich wird.

Es dürfte wohl kaum nötig sein, darauf hinzuweisen, daß die bezüglichlichen Mitteilungen an die Mitglieder des Bezirksschulrates selbstverständlich letztere zur genauen Beachtung des Amtsgeheimnisses und zwar jedermann gegenüber streng verpflichtet.

Der Vorsitzende:
Clary m. p.

Der Erlaß des Ministeriums für Kultus und Unterricht vom 17. 10. 1874, Z. 623, trägt den Mitgliedern des Bezirksschulrates die Wahrung des Amtsgeheimnisses über die Sitzungen des Bezirksschulrates auf.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učit. društvo priredi v sredo, dne 26. februarja, ob osmih zvečer v restavraciji hotela „Južni kolodvor“ (A. Seidel) poučnnozabavni večer, ki bo pri njem predaval tov. L. Jelenc „O šolskohigijenskem kongresu in razstavi v Londonu“. Z ozirom na važno predavanje pričakuje odbor obilne udeležbe. Pa tudi stanovska zavest, ki nam jo je dandanes posebno potreba, nam veleva, da se družimo med sabo in oklepamo svojega društva. Razni neopravičeni ozirom morebitne mržnje naj izginejo iz naših vrst, kakor izgine nezdrava megla, ki so jo prodrli topli solnčni žarki. In kje se človek bolje počuti, kakor v družbi svojih stanovskih tovarišev in tovarišic? Zato na snidenje! Gosti nam bodo dobrodošli. Odbor.

Učiteljski krožek za Toplice in okolico pri Zagorju ob Savi je imel svoj prvi sestanek dne 13. februarja v Toplicah. Bil je dobro obiskan iz bližnje kranjske in štajerske sosesčine. Zborovanje je popolnil tudi okrajni šolski nadzornik g. Lj. Stiasny z zanimivim predavanjem o svojem potovanju v Skandinavijo. S skiptičnimi slikami nas je vodil med romantičnimi fjordi, smelimi vrhovi, vodopadi in splavi ledu ob prizoru polnočnega solca in čudne morske vožnje na skalnati Severni Rtič.

Predavanja se je udeležil tudi okrajni glavar g. V. Parma in več drugih prijateljev šolstva. Po predavanju so se tovariši in tovarišice zbrale pri g. Stepišniku ter je predlagalec krožka, tov. nadučitelj Kozjak, otvoril prijateljski razgovor o naših stanovskih težnjah.

Naš stan ne gine. Mirne Norvežane občudujemo, da sme pri njih samo oni v zakon stopiti, ki zna čitati iz sv. pisma. Ta zahteva izvira že iz 17. stoletja. Klevetniki šolstva pa še vedno nočejo razumeti, da bi vendar bilo kaj več vredno, da zna vsak kristjan svoj evangelijski brati, namesto da še marsikje živi za večnost v toliko praznih verah in vražah. Zato je pa dokaj vredno, da vztraja tudi v krožkih učiteljsko pri pomnožitvi sredstev za nadaljnjo izobrazbo naroda.

Dne 26. marca popoldne pridemo vsi na naslednji krožek v Izlakeh. —2—